

Protocol da la radunanza cumünala dal cumün da Val Müstair

3. radunanza cumünala 2022, dals 23.11.2022, ad uras 20.00 illa sala da gimnastica a Tschieriv

Preschaint:

- Presidenta: - Gabriella Binkert Becchetti
- Suprastants: - Daniel Pitsch, vicepresidente
- Ivo Lamprecht
- Rinaldo Lechthaler
- Thomas Schadegg
- Chasper Stuppan
- Stephanie Ulayayi-Albertin
- Votants: - 69 (partecipaziun da 6 %)
- Giasts: - 4 giasts sainza dret da vuschar
- S-chüsà: -
- Actuar: - Not Manatschal, manader d'administraziun

1. Salüd / glista da tractandas

Presidenta Gabriella Binkert Becchetti driva la radunanza e spordscha il salüd a las 69 votantas e votants chi s'han radunats hoz illa sala da gimnastica a Tschieriv, per la terza radunanza cumünala dal 2022. Ün special salüd drizza ella a Raphaela Reichlin da la televisiun Svizra. Ella fa üna contribuziun da la famiglia da nossa suprastanta Stephanie Ulayayi-Albertin, chi gnarà emissa d'urant la primavaira – principi stà 2023 illa televisiun SRF suot il titel « Hin und Weg ».

Avant sco inchaminar a l'evasiun da las tractandas giavüscha la presidenta da s'algardar a nossas convaschinas e convaschins chi sun gnüts clamats d'urant l'on scuors (01.01.2022 – 23.11.2022) a megltra vita. Quai sun, nomnadaming davo la data dal mortori:

- Bass-Canto Elvira	- Pfeiffer Engelbert
- Oswald-Fasser Rosaria	- Fallet-Grond Katherina
- Caflisch-Melcher Anny	- Grond Albertina
- Bonzani Reto	- Hohenegger Christian
- Conrad Justina	- Leu Benjamin
- Delmarco Martina	- Kaufmann Verena
- Balscheit Peter	

In algordanza ed in onur als trapassats s'alvaintan las votantas e'ls votants da las sopchas.

Da l'otra vart po ella eir far l'allegraivla comunicaziun chi ha dat d'urant quist temp las seguaintas naschentschas:

- Gander Lara,	figlia da Ursina e Pascal
- Fliri Luis,	figl da Patrizia e Christoph
- Caviezel Elias,	figl da Denise Caviezel e Manuel Rainer
- Ruinatscha Lia,	figlia da Simona e Jon
- Tschenett Amanda,	figlia da Tatjana e Lorenz

Implü ingrazcha la presidenta al Suprem cha nos cumün es gnü schanià d'ürant l'on scuors da castastrofas plü grondas, sco ruinas, incendis ed accidaints. Sco gronda sfida vezza la presidenta ils sforzs chi ston gnir fats da la suprastanza, però eir dal singul abitant ed affarist, per pudair frenar il chal da la dispopolaziun. Ün sguard illa controlla d'abitants conferma chi ha dat d'ürant l'on scuors ün cosiderabel nomer da persunas e famiglias giuvnas chi han tut domicil. Ad els drizza ella eir sün quista via il cordial bainvgnü.

2. Tscherna dals dombravuschs

Sco dombravuschs vegnan proponüts ed elets Rudolf Andri e Mario Gross-Vollenweider

3. Approvaziun dal protocol da la radunanza cumünala dals 25.05.2022

Tenor l'art. 29 da la constituziun cumünala sto il protocol da l'ultima radunanza, in quist cas quel da la radunanzas cumünala dals 25.05.2022, gnir expost per l'invista dals votants almain ün mais davo la radunanza, d'ürant 30 dis, in chasa cumünala. L'exposiziun d'eira publichada illas tablas d'affischa da las singulas fracziuns. Recuors nu sun entrats, uschè cha'l protocol vala sco acceptà.

10 9 FINANZAS ED IMPOSTAS

Approvaziun dal preventiv dal cumün da Val Müstair pel on 2023

La presidenta Gabriella Binkert Becchetti da prelecziun da seis rapport, chi vain surtut sco prelet a protocol, cul seguaint cuntgnü:

A la fin da l'on 2021 ha il cumün da Val Müstair pudü preschantar ün quint allegraivel, nos preventiv per quist on d'eira plüost conservativ e consolida. Las entradas saran eir magara per l'on 2022, grazcha ad entradas d'impostas extraordinarias e müdamans, amo constant. Però in vista a la situaziun economica, energetica e umana dals ultims mais, e cun ün sguard aint il futur, sarà dad esser ossa ün pa precaut. Ils cuosts per fabricar sun creschüts, ed i ris-cha eir cha giuvens nu sun plü buns da's prestar ün nouv dachasa. Oter esa per renovaziuns. Quia daja in Val amo 170 stallas e tablats vegls chi pon gnir fabricats oura, e nu suottastan a la ledscha da las se- guondas abitaziuns (Ortsbildprägende Bauten).

Tuot quist vess eir consequenzas sün nossas impraissas indigenas, eir per quai füssa ura e temp cha nus pudain vezzer ün fabricat nouv sco l'Alp Sprella, La Sassa / Minschuns ma eir a lunga vista – ün sviamaint a Sta. Maria. Il böt dal cumün es da mantegner nossa mansteranza in Val, cun üna lavur multifaria, però eir per pudair generar entradas da l'economia, chi sun importantas per la gestiun cumünala.

Ed uossa vules eu dir ün pêr plets in quist connex – avant cha nus cumanzain cul preventiv:

Manaschi forestal: Quels chi han let il preventiv vezzan cha nus fain – daspö ons – ün deficit. Adonta cha nus vain gronds progets, adonta cha nossa mansteranza po – e quai nüglia pac, profitar da la fich buna collavuraziun cun nos manaschi dal uffizi forestal. La suprastanza s'es bain consciaint da quista realtä. Nus vain reagi e constatà il seguaint:

Vendita da la legna: A partir dals 01.01.2023 fain nus part da la Holzvermarktung GR – sco eir ils cumüns da Valsot, Scuol, Zernez, S-chanf e blers oters. Quels vendan la legna cha nus vulesan dar ad els, els vendan al predscha dal marchà actual e nus fain contrats a lunga vista. Els garantischan eir la quantità da s-chalizzas pels novs progets in Val – sco quel da Fritz Bott a Valchava. Però nus decidan quanta legna ch'els han in lur portfolio e nus pudain eir in avegnir vender p.ex. legna d'arder direct a nossa populaziun.

Lavurs chi nu rendan al manaschi: Nus fabricchain sendas e fain il mantegnimaint da quellas sün tuot la surfatscha da la Val – a bön da nos turissem ed indigens (ca. 300 km). Nus fain la cultivaziun dal god vegl e giuven, god da protecziun (nus vain quasi 70 % da quels in Val). Nus cumbattain cunter il scarafag chi's derasa in noss gods, nus ans stuvesan pogner per la

cultivaziun dal god, per ch'el po far frunt al cambiament dal clima. E cura chi vegnan giò ruinas sun noss lavuraints dal forestal ils prüms – sper ils pumpiers e la mansteranza da construcziun sül lö per coordinar las lavurs. Quai sun tuot lavurs chi chaschunan bleras sortidas, nu geneschan però ingünas entradas, sun però da grond'importanza per nossa populaziun e per nos cumün.

Progets: Noss progets SIS e SIE sun pel solit finanzià cun ca. 80 % - però 20 % ston gnir finanziats sur la chascha cumünala, cun grond sustegn dal padrinadi Svizzer per cumüns da muntogna. La suprastanza vezza quai sco gronda promoziun da l'economia, perche cha nossa mansteranza chatta quia buna e predschada lavur. Da l'otra vart pon quia eir gnir garantidas plazzas da lavur.

Meis facit es il seguaint:

- Tuot quista discussiun es üna discussiun da la strategia, voul la Val Müstair avair be trais lavuraints forestals, e laschar far tuot als privats – però saviond cha quels nu fan la cultivaziun dal god da protecziun e tuot las otras lavurs, ed eir cha oters lavuraints, p.ex. frontaliers, fan lura la lavur? Nun esa per nus tuots bain plü respunsabel da tegner las familias in Val, d'offrir plazzas da lavur, plazzas per giarsuns – adüna suot la mira da spordscher l'occupaziun per nossa glied. La suprastanza nun es per mantegner plazzas artificialas. Per l'on chi vegn ha la suprastanza decis da na rimplazzar a Gustav Schgör chi va in pensiun. Eir per nus esa ün fat, cha nus vulessan congualar nos manaschi cun oters. E perquai ha la direcziun e'l supprasant dal dicasteri inspecziunà manaschis ill'Engiadina ed a Vicosoprano illa Bregaglia. Ün prüm inscunter cun l'indschegner forestal dal Chantun, respunsabel per la Val Müstair, avara lö in december 2022. Quia vulain nus evaluar sco chi's po megldrar las estructuras ed analizar il potenzial da spargn.
- **Quist vuless eu dir quista saira:** La critica cunter nos lavuraints e cunter ils duos silviculturs nun es fundada e constructiva. Ella piglia il plaschair vi da la lavur. Eu met a cour d'avair il respet invers nos uffizi forestal – els han merità quai, pervi cha'ls adressats da la critica nu sun els, quai es il gremi strategic, ils respunsabels sun a quia davant vus – la suprastanza.

Ün oter punct es il transport dals scolars. Nus vain examinà eir quai, e nus vain redot quels cuosts per ca. fr. 6'000.00 per on sün ün total da fr. 130'000.00 / on. In congual cun la la regiun eschan nus ün pa plü favuraivels sco'l cumün da Valsot. Nus vain trais lös da scoula, tenor il plan d'ins-trucziun 2021 nu pudain nus be uschè far sco chi füss uschè bun per nus. Per quist transport surgnin nus eir puncts pro la fixaziun da la fermezza d'impostas. Eir quia füss üna soluziun, cun ün lö da scoula per tuots da grond avantag. La gruppa da lavur (rapreschantants dal cussagl da scoula e da la suprastanza) ha cumanzà d'examinar la situaziun e da chattar soluziuns pels abita-culs chi gnissan liber.

Quint d'investiziun: In quel es francà ün import da fr. 80.000.00 per metter ad ir ün indriz per l'accustica, ün beamer permanent, taila, plüs microfons etc. La dumonda per avair ün sala, ün giavüschi da la suprastanza per pudair far adüna al medem lö las radunanzas, cun ün'infrastruc-tura adeguata. Cun la sanaziun e proget per il s-chodamaint a Tschier, pudess gnir fat tuot in üna jada. Da l'otra vart es gnü la dumonda da la "IG Musica VM" ch'els tscherchan ün local per far concerts o workshops etc. Giavüscha d'eira eir la sala da scoula a Sta. Maria. Tenor nos respunsabel pedel Beat – es quella però suvent occupada sco sala da gimnastica. Nus vain avant pac ons eir investi bier in quella sala per quist scopo. Implü es l'accustica la megldra a quia a Tschier – pervia da la construcziun in lain. L'idea d'eira però eir ün fat turistic, per spordscher ün lö per far chomps da musica, cun ün hotel o chasa da gruppas in vicinanza e tenor Andy Kolleger, president chantunal da musica, füss quista sporta fich interessanta per las musicas in tuot la Svizra. Gugent po la IG Musica gnir cun propostas ed ideas da sponsoring etc. per financiar il proget.

Preventiv 2023: La suprastanza ha repassà il preventiv in duos sezzüdas. Illa seguonda in preschentscha da la cumischiun sindicatoria. Illa sezzüda dals 01.11.2022 ha la suprastanza ac-consenti il preventiv a man da la radunanza cumünala da quista saira. Il preventiv d'eira publichà sül la pagina d'internet ed in fuorma da palperi il Forum a Müstair, uschè cha tuots han surgni la pussibilità d'examinar las cifras.

In seguit preschainta il contabel Jan Ruinatscha il preventiv 2023 e da infuormaziuns pro posiziuns specialas, chi divergeschan cun quellas da l'on passà.

Il preventiv muossa il seguaint resultat:

Quint da success

Entradas	fr. 13'870'550.00
Sortidas	<u>fr. 13'999'050.00</u>
Suravanz sortidas	fr. 128'500.00

Quint d'investiziun

Entradas	fr. 1'128'600.00
Sortidas	<u>fr. 2'843'000.00</u>
Investiziuns nettas	fr. 1'714'400.00

Aigna finanziaziun fr. 350'500.00

Deficit da finanziaziun fr. 1'363'900.00

Discussiun / decisiun:

- Fadri Cazin as referischa sül commentar pro'l quint da success ingiò chi'd es manzunà ün import da fr. 2'500'000.00 per la ventura sanaziun da la Chasa Plaz. Pel 2023 es previs ün import da fr. 50'000.00 per la planisaziun. El es schmort cha la suprastanza ha sbüttà, cunter la voluntà da singuls suprastants, l'intent da surdar la Chasa Plaz ad üna fundaziun, chi s'occupa lura cul avegnir dal abitacul, voul dir la sanaziun, la finanziaziun e la gestiun. El giavüscha chi vegn decis sur dal preventiv cul scrutin.
- La presidenta conferma cha la suprastanza ha trattà la dumonda a chaschun da la sezzüda dals 27.09.2022. Davo avair passà pled culs respunsabels da la SJH e rapreschantants dal uffizi da cumüns s'esa gnü a la conclusiun chi'd es plü radschunaivel scha'l cumün ha pled in chapitel e po realisar ün proget chi garantischa l'existenza da la Chasa Plaz sco albiere da giuventüna. Il cumün ha ils mezs finansials per tour per mans il proget ed es eir ün partenari chi ha grond'acceptanza per ir in tschercha da donaturs. La presidenta suottastricha cha la decisiun es gnüda tratta da la magiurità da la suprastanza ed es impegnativa.
- Mario Gross-Vollenweider manzuna ch'el ha repassà manüdamaing il preventiv e conferma ch'el as fa, sco fat prevalair pro otras occasiuns, pissers per la situaziun finanziaria dal cumün. El es da l'avis chi da grond potenzial da spargn, impustüt sül sector da la scoula e la gestiun forestala. Pro la scoula giavüscha el chi vegn tut per mans plü svelto pussibel ils stüdis per ün lö da scoula in Val Müstair. El es da l'avis cha l'infrastructura da la scoula a Müstair es predestinada sco lö d'instrucziun per tuot ils s-chalins. Cun ün lö central pon gnir spargnats considerabels cuosts, sco p.ex. transports, custodi abitaculs ed oter plü. Eir el giavüscha l'acconsentiment dal preventiv cun scrutin.
- La presidenta conferma ch'üna grupp da lavur, cun rapreschantants dal cussagl da scoula e da la suprastanza, han gnü la prüma sezzüda. Ella conferma cha la fatschenda es colliada cun emeziuns e sto perquai gnir trattada minuzius e cun buns argumaints per chi's po lura persuader a las votantas e'ls votants cur chi'd es da decider pel ventur lö d'instrucziun. Ella sperescha chi's po preschantar i'l decuors da l'on chi vain visiuns concretas.
- Mario Gross-Bass sustegna il votum da seis schensch. Eir el deplorescha il fat chi nu capita nügglia. Per quista saira voul el preschantar üna petiziun chi pretenda sclerimaints regard il deficit dal uffizi forestal, quel da la scoula ed ün'orientaziun regard il problem dal PEM, deficit dal 2020 e'l 2021. Uschè prelet da la presidenta dal fögl chi'd es gnü surdat da Mario.
- La presidenta conferma cha la suprastanza voul analisar, sco fingià manzunà in seis pled introductiv, la gestiun forestala. Sur dals resultats gnarà lura rapportà i'l decuors dal on chi vain.
- Jachen Andri Plant dumonda schi's po fingià dir sco cha'l quint dal 2022 as sviluppa, voul dir schi'd es da far quint cul considerabel deficit büdschetà. Il contabel conferma chi nu's po hoz

amo dir concret, chi's po però far quint, sün basa dal andamaint dals prüms 10 mais, cha'l resultat dal 2022 sarà plü bun sco büdschetà.

- Suprastant Thomas Schadegg conferma (in lingua tudais-cha) ch'el es grà pels votums da Fadri Cazin e'ls « duos Marios » e conferma ch'el ha vuschà in suprastanza cunter l'acconsentimaint dal preventiv e ch'el ha eir dit da schi per surdar la chasa Plaz ad üna fundaziun, per cha quella po s'intermetter per la sanaziun e per la ventura gestiun. Per la finanziaziun vess el eir fingià gnü confermas da contribuziuns. Thomas Schadegg deplorascha cha sias dumondas regard la gestiun forestala nu vegnan respusas, voul dir cha la suprastanza nun vezza l'urgenza per gnir activa, per frenar las tendenzas negativas pro la finanziaziun da la gestiun forestala.
- La presidenta es fich schmorta dals rimprovers da Thomas. Tant ils affars «Chasa Plaz » sco eir « preventiv » sun gnüts acconsentits cun pluralità da la suprastanza. Vers l'extern ston suprastants portar la decisiun da la magiurità, eir sch'els d'eiran quia d'oter maniamaint. Cun seis votum cuntrafà Thomas Schadegg als princips da la collegialità.
- Aldo Pitsch manzuna cha'l votum da Thomas Schadegg es deplazzà ed ün affrunt invers la decisiun da l'executiva cumünala, chi propuona hoz ün schi pel preventiv.
- Vicepresident Daniel Pitsch es eir fich schmort dal votum. Per el sun las decisiuns impegnativas e ston gnir portadas eir schi s'es persunalmaing d'oter avis. Cun seis agir cuntrafà Thomas a tuot ils princips da la collegialità. Per Daniel princips chi sun fich importants per garantir l'armonia e la buna collavuraziun a bön dal cumün.
- Annelise Albertin es fich schmorta dal votum e'l cuntegn da Thomas Schadegg. Ella as dumonda scha la reacziun nun es la conseguenza da la mancanza da cugnuschentscha da la lingua rumantscha. Ella nun ha incletta chi's po far part in quist cas in ün gremi d'uschè gronda portata.
- Isidor Sepp, president da la cumischiun sindicatoria, conferma ch'els sun in stretta colliaziun cun la suprastanza e'ls manaschis dal cumün. Cun l'invista i'ls protocols da las sezzüdas da suprastanza e cun aboccamaints culs differents gremis han els üna buna survista sur dal manaschi dal cumün da Val Müstair. La cumischiun propuona a la radunanza d'acconsentir il preventiv preschantà.
- Mario Gross-Bass declera ch'el retira sia petiziun.

Decisiun pel scrutin:

Dumonda per decider sur dal preventiv cun scrutin, seguond pretaisa da Fadri Cazin e da Mario Gross Vollenweider. L'artichel 42 da la constituziun cumünala pretenda cha'l scrutin sto gnir pretais d'ün quart dals preschaints cun dret da vuschar. Pro 69 votantas e votants sun quai 17 vuschs.

Decisiun pel scrutin: **20 votantas e votants giavüschan la votaziun per scrutin.**

Decisiun pel preventiv, cun scrutin:

Cun **49 vuschs da schi** cunter 20 da na accepta la radunanza cumünala il preventiv dal cumün da Val Müstair pel on 2023, illa fuorma preschantada.

La presidenta ingrazcha pel votum e per la fiduzcha demuossada. Implü ingrazcha ella a las collavuraturas e'ls collavurators, a las cumischiuns, ed als suprastants per lur ingaschamaint a bön dal cumün

11 9 FINANZAS ED IMPOSTAS

Fixaziun dal pè d'impostas pel on 2023

Tenor l'artichel 35 da la constituziun cumünala sto l'otezza dal pè d'impostas gnir confermada d'on in on tras la radunanza cumünala. In vista a las investiziuns chi stan davant porta, e'l deficit da finanziaziun previs, propuona la suprastanza cumünala da laschar il pè d'impostas sün la valor actuala, v.d. süls 120 % da l'imposta chantunala simpla.

La radunanza segua cun **65 vuschs da schi** pro 4 abstenziuns a la proposta da la suprastanza e conferma il pè d'impostas pel on 2023 sco fin quà, cun 120 % da l'imposta chantunala simpla.

12 4.00 OSPIDALS

Approvaziun dal preventiv dal center da sandà Val Müstair pel on 2023

Judith Fasser, administratura dal center da sandà, preschainta il preventiv pella gestiun dal 2023. Pro entradas da fr. 9'779'715.00 (2022 = fr. 9'443'594.00) e sortidas da fr. 10'579'230.00 (2022 = fr. 10'079'492.00) resulta davo la prelevaziun / deposit i'l chapital d'organisaziun ün deficit da fr. 64'987.00 (2021 = - fr. 204'219.00). Pro posiziuns chi divergeschan cun quellas dal on passà da ella las infuormaziuns da detagl. Sco sfida plü gronda pel on chi vain vezza ella l'incharimaint, cul cresch pro'ls cuosts da l'energia salaris e'l material da nüz. Implü da Judith Fasser infuormaziuns generalas, voul dir sur da l'andamaint dal on curraint ed ün sguard i'l avegnir. Ün punct culminant d'ürant l'on scuors d'eira in mai, cur chi s'ha pudü suottascriber ils contrats per la sporta dals servezzans da la collavuraziun sur cunfin, cul cumün da Tuer. Judith conferma chi'd es hoz massa bod per trar ün bilantsch regard las consequenzas da la collavuraziun sül manaschi dal center da sandà.

La presidenta cumünala conferma cha la suprastanza ha acconsenti il preventiv a chaschun da la sezzüda dals 01.11.2022 e propuona l'acconsentimaint, cun ün grazcha fich al team dal CSVM ed a la cumischiun per la lavur prestada.

Decisiun:

Sainza far adöver da la discussiun segua la radunanza a quists votums ed accepta il preventiv preschantà sainza cuntravusch.

13 8.40 BIOSFERA - ORGANISAZIUN

Approvaziun dal preventiv da la Biosfera Val Müstair pel on 2023

In seis plets introductivs manzuna la presidenta:

La Biosfera sarà l'on chi vain infatschendada cun las lavurs preparatoricas per la nouva perioda da program 2025 - 2028. La creaziun da la plüvalur – munaida chi vegnan in Val – es per nossa vallada fich importanta. Eir la cusgliera federala Simonetta Sommaruga, parsura dals parcs da natüra, d'eira fich cuntainta da la visita dal cussagl federal dals 12.10.2022 in Val Müstair ed ella ha eir scrit – in nom da tuot il gremi dal cussagl federal – üna fich cordiala resposta sün mia charta da giavüschs. Per ella, sco eir per nus tuots, esa cler cha'l parc da natüra, la UNESCO Biosfera ed eir la clostra Son Jon, sco patrimoni mundial da l'UNESCO, han üna grond'importanza per la Val e per la regiun.

In seguit preschainta David Spinnler, manader da gestiun da la Biosfera, il preventiv. Quel muossa entradas ed expensas in l'import da fr. 2'205'900.00. Cumprais es quia l'import da fr. 165'700.00, d'üna reserva chi's prevezza da schoglier d'ürant la gestiun dal 2023. Implü preschainta David üna survista sco cha quist import vegn scumparti sùls differents secturs

La presidenta cumünala conferma cha la suprastanza ha acconsenti il preventiv a chaschun da la sezzüda dals 01.11.2022 e propuona l'acconsentimaint, cun ün grazcha fich al team da la Biosfera ed a la cumischiun per la lavur prestada.

Discussiun / decisiun:

- Annelise Albertin constata ün considerabel import pels cuosts dal personal. Ella dumonda schi fa dabsögn cha la Biosfera as dedicha, sper il svilup da spüertas, eir al marketing cun tuot ils chanals dals novs mezs da la comunicaziun (Social-Media). Ella as dumonda schi nu vegn quia lavurà dubel, siond cha la TESSVM s'ingascha per quists temas.
- David Spinnler conferma cha quai nun es il cas. El manzuna cha Biosfera e TESSVM lavuran fich stret insembel e coordineschan eir las lavurs. Il sustegn davart da la Biosfera rectifichescha el in quel sen cha tant il marketing sco eir il svilup da spüertas sun gnüts intensivats ed impuondan uschè eir daplü temp per l'evasiun. Plü inavant conferma David, sün dumonda our dal ravuogl da la radunanza, cha la Biosfera lavura scha ma pussibel cun impraisas indigenas, manzuna quia la refacziun dals mürs morts suot Lüsai e la senda istorica sül Piz da las Trais Linguas. Pro lavurs specialas, chi nu pon gnir evasas da nossa mansteranza, vegnan consultadas eir impraisas da sur munt.

Cun **68 vuschs da schi**, pro 1 abstenziun, acceptan ils preschaints il preventiv da la Biosfera pel on 2023.

14 8.60 PRODUCZIUN D'ENERGIA

Approvaziun dal preventiv dal PEM pel on 2023

Eir quia da la presidenta üna cuort'introducziun chi tuna:

Pervi da la mancanza d'energia sun affars da la bransch d'energia di per di illas medias. Daper-tuot as doda da progets per tour a nüz l'energia solara. Eir il PEM, insembel culs rapreschantants dal cumün, s'han fat ponderaziuns in merit. Prümas discussiuns han gnü lö. Siond chi dovra ün partenari plü grond s'haja gnü contact cun las Ovras electricas da l'Engiadina. Il president dal cussagl administrativ da l'EKW, cusglier da stadi dr. Martin Schmid, es gnü consultà da la presi-denta e'l president dal PEM, plü il manader da gestiun dal PEM, quista prümavaira. El ha gnü uraglias avertas e confermà l'interess da l'EKW per üna collavuraziun cul PEM. Sur dal andamaint gnarà lura orientà a temp ütil.

In seguit preschainta Enrico Tschenett il preventiv. Tal prevezza sortidas da fr. 5'720'700.00 ed entradas da fr. 5'524'000.00, uschè chi resulta ün deficit da fr. 196'700.00. Implü da Enrico infuormaziuns sur dals progets d'investiziun, cuosts da rait, cuosts da la cumprita d'energia sül marchà, rechav da la vendita sül marchà e la structura da las tariffas. Per grond rumpatesta pisseran ils cuosts per l'adöver da la rait sur il Pass dal Fuorn. D'eiran quels dal 2019 pro fr. 397'000.00 sun els hoz preventivats pel 2023 cun fr. 1'100'000.00. Enrico conferma cha quista tendenza nu po plü gnir tolerada e manzuna chi's tschercha il dialog culs respunsabels da la EKW.

La presidenta cumünala conferma cha la suprastanza ha acconsenti il preventiv a chaschun da la sezzüda dals 01.11.2022 e propuona l'acconsentimaint, cun ün grazcha fich al team dal PEM ed a la cumischiun per la lavur prestada.

Discussiun / decisiun:

- Cun divers votums vegn muossà via sün l'importanza da l'energia solara e da's far ponderaziuns sco chi's pudess tour a nüz quella in Val Müstair. Mario Gross Vollenweider ed Aldo Pitsch sun da l'avis chi's sto investir in quista tecnologia, chi fa prescha schi's voul realisar progets cul sustegn dal man public. Seguond las comunicaziuns da la confederaziun sun quellas nempe disponiblas be per indrizs chi van fin la fin dal 2025 vi da la rait.
- Ils rapreschantants dal PEM e'l CdVM ingrazchan pels inguids e conferman chi s'es consciaint da l'urgenza, chi's sto però far pass per pass cul sustegn d'ün partenari cumpetent ed in stretta collavuraziun cun las organisaziuns per la protecziun dal ambiaint.
- Reto Lamprecht manzuna ch'el vules installar sül tet dal tablà sün Craistas collecturs per la producziun d'energia. Seguond sias calculaziuns nu sun las tariffas dal PEM lucrativas, voul dir nu stan in relaziun cun l'investiziun. Il manader da gestiun dal PEM conferma ch'els sun liats vi da la structura da las tariffas.

Cun **61 vuschs da schi**, pro 1 abstenziun, accepta la raundanza il preventiv dal PEM pel on 2023.

15 1.10 PULIZIA CUMÜNALA

Decisiun per müdar l'artichel 10 da la ledscha da pulizia dal cumün da Val Müstair

Ivo Lamprecht, suprastant dal dicasteri pulizia, preschainta la tractanda. L'artichel 10 tuna:

Art. 10 Fös artificials, raketes e petardas

Impizzar fös artificials da tuot gener, raketes e petardas sün territori dal cumün es admiss be cun ün permiss dal cumün. Da quist oblig da permiss sun exclusas las festas dals 1. d'avuost e da Silvester.

Ivo Lamprecht declera ils motivs e las ponderaziuns per müdar l'artichel sün basa dal text da missiva chi tuna:

l's constata chi vegnan impizzats pro la festa dals 1. d'avuost e'l Silvester adüna daplü fös artificials cun raketas e petardas da tuot il gener. Sper il spectacul visual han fös artificials eir consequenzas negativas. Els chaschunan canera e suos-chaintan l'ajer cun substanzas chi fan don e cun blera puolvra fina. Sper tuot quistas emissions es eir la canera per blera glied ün disturb. Impustüt bes-chas chasanas e sulvaschina patischan da la canera. La sulvaschina vain sculoz-zada e mütscha, quai chi'd es d'ürant ils mais d'inviern collià cun üna gronda perdita d'energia, chi manca lura per pudair surviver l'inviern. Ün oter aspect es il privel dals incendis da god chi sun suvent la conseguenza da fös artificials, raketas e petardas chi vegnan impizzadas eir in cas da gronda süttina, sainza chi gnissan resguardadas las directivas correspondentas da las instanzas.

Vi e plü as constata cha cumüns, eir in nossas regiuns, e citats han relaschè, o chi pondereschan da relaschar, directivas plü severas, o chi scumondan dafatta l'impizzar fös artificials. Giavüschs in quista direcziun sun gnüts fats palais eir in Val Müstair.

La suprastanza ha trattà la dumonda per müdar l'artichel 10 da la ledscha da pulizia a chaschun da la sezzüda dals 09.08.2022. Ella propuona da:

« Müdar l'artichel 10 da la ledscha da pulizia in quel sen chi'd es scumandà d'impizzar fös artificials, raketas e petardas. Acconsentir il müdamaint e suottametter quel a la prosma votaziun a l'urna ».

Discussiun / decisiun:

- Chasper Ans Gaudenz dumonda schi nu's pudess in quist'andada eir reglamentar l'iglüminaziun da Nadal, üna dumonda ch'el ha fat fingià plü bod in üna radunanza cumünala. El vezzes gugent directivas cur cha quellas pon gnir impizzadas, voul dir cun datas dal principi dal temp d'Advent fin davo Nadal – Büman, implü ils uraris da l'iglüminaziun d'ürant la saira. La presidenta conferma chi vegn tut cogniziun da quist aröv e chi vegnan fattas las ponderaziuns in merit per rapportar a temp ütil.

Cun **59 vuschs da schi**, pro 1 abstenziun accepta la radunanza il müdamaint da l'artichel 10 da la ledscha da pulizia e da suottametter la dumonda a la prosma votaziun a l'urna.

16 1.60 PROTECZIUN CIVILA

Approvaziun da la ledscha davart la protecziun da la populaziun dal cumün da Val Müstair

La presidenta conferma chi's tratta quia d'üna pendenza dal cumün da Val Müstair. L'uffizi da militar e da la protecziun civila dal Chantun Grischun ha perquai rendü attent cha'l cumün es responsabel per la sgürtà da la populaziun e pretais cha quel oblig vegn francà in üna l'edscha. La ledscha chi vain preschantada as basa sün la ledscha da muostra dal Chantun Grischun.

L'organisaziun directiva cumünala as cumpuona dals seguaints organs:

1. Suprastanza cumünala
2. Stab directiv cumünal (SDC)
3. Schef, respectiv scheffa dal SDC
4. Schef dal stab, respectiv scheffa dal stab dal SDC
5. Commembers dal SDC

Las personas chi fan part i'l SDC han stuvü frequenar ün cuors, chi ha gnü lö als 8 gün 2022 i'l center da scoulaziun dal uffizi da militar e protecziun civila a Cuaira. L'organigram preschantà muossa sco cha'l stab es organisà, las funcziuns e chi chi'd es a la testa da quellas.

Decisiun:

Sainza far adöver da la discussiun accepta la radunanza la ledscha preschantada cun **61 vuschs da schi**, pro 8 abstenziuns, a man da la prosma votaziun a l'urna.

17 7.00 PROVEDIMAIN T D'AUA

Approvaziun credit da fr. 400'000.00 pel proget per sgürar la qualità d'aua illa fracziun da Fuldera

Il manader dal uffizi tecnic, Elio Meier, preschainta il proget.

Motivs:

- Manguels technics pro'l provedimaint d'aua da la fracziun.
- Pretaisas dal uffizi per la sgürezza da las victualas chi nu vegnan accumulidas.
- Las normas dal SVGW sun üna pretaisa, nu vegnan pel mumaint però accumulidas.

QS Val Müstair, chai es gnüfat:

- 2012 QS Müstair
- 2014 – 2016 QS Sta. Maria
- 2016 QS Tschierv
- 2017 – 2020 QS Lü / Lüsai
- 2022 QS Craistas
- 2023 QS Fuldera
- 2024 QS Valchava

Cun diversas fotografias muossa Elio Meier vascas da funtaunas e'l reservuar Fastais, fabricHà dal 1979, chi conferman l'urgenza da la sanaziun.

Lavurs previssas:

- Sanaziun dal reservuar, surtratta da la chombra da l'aua.
- Nouv vierchel d'entrada.
- Nouv sistem da la ventilaziun, cun chaista da filter.
- Nouv indriz per masürar la quantità d'aua.
- Lavurs da contuorn e da mantegnimaint.
- Vascas da funtauna prefabricadas da material artificial.

Cuosts:

- Sanaziun reservuar	fr. 180'000.00
- Rimplazzar las vascas da las funtaunas	fr. 150'000.00
- Indriz per tour davent ils dscherms (Entkeimungsanlage)	fr. 50'000.00
- Planisaziun	<u>fr. 20'000.00</u>
Total	fr. 400'000.00
- Contribuziuns, Confederaziun 18.3 %, Chantun 16.5 %	<u>fr. 139'000.00</u>
- Cuosts restants a charg cumün	fr. 261'000.00

Discussiun / decisiun:

- Andri von Planta ha retgnentschas invers l'indriz per tour davent ils dscherms. El es da l'avis cha quel, culs razs d'UV, po avair consequenzas negativas sün la qualità da l'aua.
- Il cheu da bügl, Marcus Cola, conferma cha las provas da la qualità d'aua han muossà cha l'aua sto gnir nettiada cun ün'uscheditta « Entkeimungsanlage ». L'alternativa füss da far quai cun clor, üna soluziun chi nu vegn pel cumün da Val Müstair però in dumonda.

Cun **61 vuschs da schi**, 1 na ed 1 abstenziun accepta la radunanza il credit da fr. 400'000.00 pel proget per garantir la qualità d'aua illa fracziun da Fuldera.

12. Varia

Infuormaziuns da la presidenta:

- Suot la direcziun dal TBA s'haja pudü serrar giò las lavurs da basa pel sviamaint da la fracziun da Sta. Maria in settember 2022. Il rapport es però be amo per adöver intern dal Chantun sco patrun da fabrica. Principi november ha la « Natur- und Heimatschutzkommission » da la Confederaziun inspecziunà sül lö las variantas dal sviamaint. Il rapport sarà disponibel per la mità

da favrer 2023. Quel serva lura sco basa a la Confederaziun, per francar la varianta i'l plan directiv federal. Pel november 2023 ha la regenza confermà cha lur decret per üna varianta sarà lura sün maisa. Üna saira d'infuormaziun per la populaziun es previssa d'ürant la prümavaira 2023.

- La disponibilità dal terrain da fabrica es francada illa planisaziun da zonas. D'incuort han tuot ils proprietaris da terrain da fabrica, cun ün'uscheditta « Verfügbarkeitsbeschränkung » surgni üna charta ch'els ston comunicar infra 30 dis lur intents da la surfabricaziun. Nu pon quels gnir fat palais po la suprastanza far squitsch, voul dir cha'l terrain sto gnir fat vanal, obain surfabricà a temp ütil, obain müda la zona da fabrica in üna zona d'agricultura. I'l cas extrem po il cumün s'acquistar il terrain pel predsch da la valur commerciala, quai chi nun es però illa voluntà dal cumün.
- Süls 31.12.2022 serra la ditta « bike patscher » suot la firma Tschenett Metallbau l'affar da velos da muntogna. Nouv surpiglia la InnBike Schweiz GmbH, cun sez a Kufstein, l'affar da la famiglia Tschenett. Surtut vegnan localitats e persunal. La presidenta ingrazcha sün quista via a la famiglia Tschenett, in special a Sergio Tschenett, pel grond ingaschamaint a böen da l'economia dals velos da muntogna in Val Müstair.
- Il president dal OK Tour de Ski, Guido Mittner, ha comunicà hoz illas novitats dal radio rumantsch cha l'occurrentza ha lö quist on sainza sustegn dal CdVM e da la Regiun EB / VM. La presidenta conferma cha la suprastanza vaiva tractandà, in sia sezzüda dals 03.05.2022, ün import da fr. 500'000.00 sco sustegn per organisar 5 ulteriuras etappas da la TdS. Il credit füss gnü tractandà per la radunanza cumünala dals 25.05.2022. Il di davo ha il giurist dal OK comunicà ch'els desistan sün quist sustegn davart dal cumün. Sco consequenza nun ha neir na la Regiun EB / VM pudü aderir a la dumonda dal sustegn. Eir da l'offerta da metter a disposiziun gratuit las localitats illa chasa cumünala a Tschieriv nun ha l'OK vulgü far adöver. Il president Guido Mittner ha comunicà ch'el giavüscha pel adöver ün quint pel import da fr. 5'000.00 (taxa seguond regulativ pel adöver da localitats cumünalas, chi füss gnüda relaschada).
- La giuventüna da Sta. Maria / Valchava ha fat la dumonda per ün local adattà pel trategn. Davo ponderaziuns e discussiuns cun las personas pertoccas s'haja pudü metter a disposiziun a la giuventüna la chasina illas Ruinas a Valchava. La gruppa da scolars e giuvenils, chi faiva adöver dal local, suot la guida da Christiane Stemmer, ha fat müdada illa chasa cumünala a Tschieriv.
- Gratulaziuns:
 - Ils tregants da la società Chalavaina han guadogna quist utuon il titel sco campions Svizzers dal tir da secziun dal 2022.
 - Il Meier-beck da Sta. Maria ha guadogna il premi dal prodot Bio dal 2022.
 - Aldo Puorger ha surgni per sia chasa a Fuldera d'Aint il premi Solar Svizzer dal 2022
- Aldo Pitsch manzuna l'actualità dal tema «energia – energia solara». El ha formulà sias dumondas in üna charta adressada a la suprastanza. El dumonda scha'l cumün e'l PEM sun fingià activs in quista fatschenda. El es persvas cha la Val Müstair ha quia grond potenzial. El renda però attent chi fa prescha, cun quai cha las considerablas contribuziuns da la Confederaziun vegnan garantidas be scha'ls indrizz van fin la fin dal 2025 vi da la rait.
- La presidenta e Gottfried Hohenegger, president da la cumischiun dal PEM, conferman cha la fatschenda «solar» vain perseguitada e chi han eir fingià gnü lö prümas sezzüdas. In discussiun stan indrizz solars sül terrain liber e l'adöver da tets d'abitaculs publics. Els conferman chi's voul in ün prüm pass far ils sclerimaints da basa, avant sco ir avant las medias. Implü vain confermà chi dovra ün ferm partenari. Trattativas culs respunsabels da la EKW sun eir fingià iniziadas. Tant la presidenta cumünala sco eir il president dal PEM sun da l'avis chi dovra fingià illa fasa da la progettaziun üna buna collavuraziun cun las instituziuns per la protecziun da l'ambiant. Quai per evitar perdatemp cun eventualas proceduras giuridicas.
- Jon Canclini ingrazcha a la suprastanza per seis grond ingaschamaint a böen da nos cumün. La presidenta ingrazcha per quist bel votum, chi da curaschi e motivaziun per las grondas sfidas chi ston gnir evasas i'l avegnir. Sün las dumondas da Jon, regard stadi dal proget la Sassa, po la presidenta dar las infuormaziuns giavüschadas.

Sco finischun ingrazcha la presidenta a Beat Solinger per la buna lavur, cun drizzar aint la sala per las radunanzas cumünalas. Implü ingrazcha ella a tuot las collavuraturas e'ls collavuratur dal cumün da Val Müstair per lur grond ingaschamaint a bö'n da nos cumün. Ün grazcha fich drizza ella eir a tuot las persunas chi s'ingaschan, saja quai in cumischiuns o eir in otra maniera, a bö'n dal cumün. L'ingrazchamaint va eir a la collega ed als collegas da la suprastanza per la buna collavuraziun

Ad uras 23.40 po Gabriella serrar la radunanza, cun ün grazcha fich per l'incletta demuossada d'ürant l'on scuors.

A tuots giavüscha Gabriella ün bel temp d'Advent, bellas Festas da Nadal ed ün bun di bun on.

La presidenta:

L'actuar:

.....
Gabriella Binkert Becchetti

.....
Not Manatschal